

Litteratur

Forfedrenes synder

Av NILS CHRISTIE

Gustav Jonsson: Delinquent boys, their parents and grandparents. Acta Psychiatrica Scandinavica, Supplementum 195 (Ad volumen 43, 1967). Munksgaard, Copenhagen 1967, 264 s. Oversatt av Albert Read.

Bernhard Shaws hypotese om at den som kan, handler, mens den som ikke kan, blir lærer, har fått et grunnskudd. Om noen innen området „vanskelige barn og deres behandling“ har stått som en *handlingens* mann, så har det vært Gustav Jonsson. I mange, gode år har han vært den ledende skandinaviske praktiker på området. Han er skaperen av den berømte Barnbyn Skå, stedet der de vanskeligste av de vanskelige barn i Sverige samles, og hvor de har vært forsøkt hjulpet med metoder som har vakt internasjonal interesse og aktelse. Han er til overmål også skaperen av det defamerende slagordet „psykologer i cellofan“ — et slagord i skjærende hån mot alle dem som beskytter seg mot klientelet, som stenger dem eller seg ute, som holder avstand hvor nærhet er behovet. Så langt i strålende overensstemmelse med Shaw.

Hvoretter han går hen og skriver to bøker.

Den første utgav han sammen med sin mangeårige medarbeider, fil. lic. Anna-Lisa Kälvesten. Den kom ut i 1964 under titelen 222 Stockholmspojkar. Disse 222 utgjorde et representativt utvalg av Stockholmsungdom. De og deres foreldre ble underkastet detaljerte undersøkelser av sosialarbeidere, psykologer og psykiatere. Resultatene gir på denne måten et uhyre interessant tverrsnitt av livsvilkår og spesielt av psykisk helse og tilpassing innen *et normalmateriale* fra en skandinavisk storby. Men dette var altså bare begynnelsen. For å få vite noe om avviket, ville Jonsson og Kälvesten ha skikkelig kjennskap til det vanlige i en storby. Det betimelige i denne fremgangsmåte kommer klart fram ved enkle funn som at over halvparten av de undersøkte „normale“ barn hadde symptomer på å være i vanskeligheter, en fjerdedel så sterke at undersøkernes karakteriserte dem som problembarn hvor øyeblikkelig hjelp var nødvendig. Sammenhengen mellom graden av symptomer og familiær bakgrunn og oppvekst ble gjennomgått i detalj.

Rustet med denne kunnskapsmasse om daglig liv i Stockholm tar så Gustav Jonsson fatt på en annen del av oppgaven: En beskrivelse av hvorledes et utvalg av elevene ved Barnbyn Skå ser ut i forhold til det vanlige i Stockholm. Resultatene av denne del av undersøkelsen er det som foreligger i boken „Delinquent boys“.

Fattigdomsbarn er trolig den betegnelse som best fanger inn Skå-

elevene. Fattigdomsbarn i tredje generasjon. Fattigdomsbarn hva angår gull, og også hva angår det som trengs i tillegg til gullet. Rigtignok er det ikke lenger slik at tilstanden går på liv og helse løs. Skåbarna hadde ikke vært mer fysisk syke under oppveksten enn det vanlige for Stockholmsbarn. Ikke var de lettere ved fødselen, ikke hadde gruppen flere med hjerneskader og ikke var de generelt i dårligere fysisk stand enn gjennomsnittet. Velferdsstaten og dens innbyggere har maktet denne del av oppgaven.

Men andre goder er mer sparsomt fordelt til disse barn, og til deres slektninger. Følelsesmessig er de utsultet. Ett symptom på dette er graden av misnøye, — med fortid, nåtid og mulig fremtid. Svært mange av foreldrene, sier Jonsson, er preget av et høyt nivå av motvilje. Ikke bare motvilje mot autoriteter som griper inn mod barna, eller motvilje mot barna, eller mot Skå, men også mot omgivelsene i alminnelighet, mot boligen, mot nabolaget, — og ikke minst mot hverandre. En innholdsanalyse av hva som kom fram under serier av gruppesamtaler med mødre gir et gløtt inn i den ekstreme følelsesmessige underskuddsøkonomi. Her har ikke vært mye å starte med for Skå-elevenes mentale og sosiale liv.

Men så hadde da heller ikke de nåværende mødre og fedre så mye å starte med. Ett av de gode grep i denne undersøkelsen, er at den går hele to generasjoner bakover i tiden. *Besteforeldrene* trekkes inn i bildet, og viser seg også å ha vært på underskudd. De har i større grad enn det vanlige tilhørt laveste skikt av laveste sosialklasse, de har vært fattigere på penger, vært mer fysisk og psykisk syke, og spesielt: Deres familieliv har vært langt mer disharmonisk enn det vanlige på den tiden. 40 prosent av Skå-barnas besteforeldre på farsiden levde i kronisk disharmoni eller skilsmisse mot bare 19 prosent i normalmateriale. På morssiden var tallene 31 prosent for Skå-elevenes besteforeldre mot 22 prosent for normalmateriale. Besteforeldrene til Skåbarna hadde også avvist sine barn eller sulteforet dem hva stell og omsorg angår i langt større grad enn det vanlige. Alle disse opplysningene stammer fra henholdsvis Skå-barnas foreldre og kontrollbarnas foreldre. Det ligger en åpenbar feilkilde her: Kanskje Skå-barnas foreldre vil skyve skylden for sin egen ufullkommenhet en generasjon bakover — eller i hvert fall forklare den på den måten — og derfor svartmaler besteforeldrene. Tabellene viser imidlertid stor grad av indre konsistens. Lett kontrollerbare opplysninger gir samme tendenser som vanskelig kontrollerbare. Tiltroen til resultatene må kunne være ganske stor.

Om *foreldrene* til Skå-barna får vi selvfølgelig langt mer å vite enn om besteforeldrene. Inntrykket av tapere blir styrket når en ser på enkle kjennetegn som utdannelsesnivå og sosial klasse, og enda mer når en ser på fysisk og psykisk helse. Over halvparten av mødre har vært så psykisk syke at de har vært hospitalisert eller arbeidsudyktige i lengere perioder. I noen grad kan vel dette skyldes det vanskelige barn, men sikkert også deres oppvekst og den eller de menn de har

slått seg sammen med, 40 prosent av fedrene var registrert for sitt alkoholbruk, det er godt og vel dobbelt så mye som normalt for Stockholmsfedre, 26 prosent av dem var registrert for kriminalitet, mot 11 prosent av normalgruppens fedre. Kriminaliteten deres lot ikke til å være mer alvorlig i art, men med større tendens til å bli vanemessig.

Ofte har imidlertid disse fedrene vært nokså fjerne personer. Gustav Jonsson har en tabell (s. 113) som kanskje bedre enn noen annen viser hvilke vansker guttene på Skå har når det gjelder å bli menn. Uansett om utgangspunktet er psykoanalyse eller sosiologi så hersker det enighet om behovet for levende modell innen familien. Men Jonssons prosenttall for de første seks år er disse:

	Skå- elevene	Kontroll- materialet
Samme far hele tiden	25	83
Ingen far	8	1
En far i ca. ett års tid, så ingen	24	4
To fedre med ett års interval	18	10
To fedre med ett års interval, senere ingen far	8	0
Ingen far ett år, senere én og samme far	10	2
Ingen far i begynnelsen, senere to	2	0
Hurtig skifte av fedre (mange fedre)	5	0

M. a. o.: Bare en fjerdedel av Skå-elevene tilbrakte de første seks årene av sitt liv sammen med en og samme far, mens 83 prosent av normalmaterialet gjorde dette. Forholdene endret seg heller ikke etter seks-års alderen. Alt i alt lå skilsmisseprosenten blant Skå-elevenes foreldre på rundt 42, mot 13 i normalmaterialet. Viktig er også å være oppmerksom på at typen av skilsmisse er forskjellig i de to utvalg. Blant Skå-elevena kommer misbruk av alkohol inn som den hyppigste nevnte faktor, blant normalmaterialet kommer det derimot inn som viktige kategorier at man ikke passet sammen, eller at ekteskapet bare hadde vært rent formelt for at barnet skulle bli født „i ekteskap“. Selve oppløsningen av ekteskapet hadde også vært fylt av mer markert konflikt blant Skå-elevenes foreldre. Og med markert konflikt menes da noe ganske annet enn utveksling av vanlige ord.

For å gjøre deprivasjonsbegeret fullt, bør kanskje nevnes at det ikke er nok med at fedrene har vært mange og trolig fjerne. Også mødrene har både oftere og for lengere perioder enn i normalutvalget vært atskilt fra sine sønner. Sønnene som de i mindre grad enn vanlig hadde ønsket seg, som de avviste i større grad enn vanlig, som de i mindre grad enn vanlig gav bryst og i enda mindre grad hadde fornøyelse av å gi. Ensomme, avspærrede mødre — som likevel til slutt ble sittende igjen med sønner som de i større grad enn mødrene i normalutvalget syntes liknet — nettopp på fedrene. En likhet de bittert beklaget.

Den representerer godt håndverk denne boken fra første til nest siste kapittel. Siste kapittel er derimot vesentlig mindre vellykket. Jeg har mistanke om at det er skrevet i et anfall av doktorgradssyken, — en farlig lidelse som virker inn på sjelsevnene, og som formodentlig bare kan forebygges ved at man fjerner eller sterkt modifierer doktorgradsinstitusjonen. Gustav Jonsson har gjort et arbeid med kvaliteter som burde kune gi både ham og medarbeidere all verdens heder. Men så — og jeg bygger bare på mistanke forankret i personlig erfaring med sykdommen — så har dagen for disputas kommet nærmere. Metodene har virket så enkle, stoffet så velkjent, og resultatene grensende til selvvinnlysende. Slit og blindgater kommer i bakgrunnen, og sluttproduktet virker, for forfatteren i hvert fall, alt for alminnelig i forhold til all verdens vitenskap. Og så gjøres det et desperat og på ingen måte gjennomarbeidet forsøk på å sprite opp resultatene, hekte dem sammen med mest mulig generelle teorier på området, eller lage slike teorier helt for seg selv.

Hovedinnvendingen mot Gustav Jonssons teoribygning — særlig s. 220 og ut — er at den er uklar og at materialet er lite egnet til å verifisere eller falsifisere den. Et par punkter er greie: Det finnes et samspill mellom omgivelser og konstitusjon, og det finnes en tendens til at avvik overføres fra generasjon til generasjon. Vanskeligere blir det at han på s. 221 hevder at det er en relativt konstant gruppe avvikere som på denne måten overføres, mens han én side lenger ut og da i mer detalj og med større styrke hevder at det foreligger en tendens til akkumulering og også en tendens til mer alvorlige avvik. Det kan jo godt hende at så er tilfelle, men Jonsson har ikke annet materiale til disposisjon enn hva vi alle har visst i mange år: At de offisielle tall for unge registrerte lovovertredere viser stigning, samt at hans Skå-barn formodentlig har vist tidligere og mer systematisk kriminell aktivitet enn foreldrene og besteforeldrene. Men dette siste er jo en direkte følge av den måten Gustav Jonsson har trukket sitt utvalg på; han har jo startet med de vanskeligste barn i Sverige. Intet under at han med det utgangspunkt finner et mer utvannet avvik når han kommer tilbake til besteforeldrene. Helt motsatt resultat ville han formodentlig ha kommet til om han hadde maktet å famle seg fram til et utvalg av maksimalt avvikende besteforeldre, og så undersøkt hvorledes det gikk med deres barn og barnebarn. Det ville nok gått bedre.

Langt mer hensiktsmessig tror jeg det ville vært om Gustav Jonsson hadde holdt seg tettere til sitt eget materiale. Ved lesingen blir en stadig slått av mangfoldigheten i Skå-elevenes handicaps. Nettopp denne mangfoldighet må formodentlig bidra til å forsterke virkningen av hvert enkelt problem. Skilsmisse blir et fåleilig onde i en oppvekst uten alt for mange andre vanskeligheter, det blir en katastrofe når det kommer i tillegg til alt det andre. En bearbeiding av materialet for å belyse dette kunne kanskje ytterligere harmonisere resultatene fra den første boken om de 222 Stockholmsguttene med den annen om

Skå-elevene. Jonsson og Kälvesten splittet i første bok opp normal-materialet etter antall symptomer på nervøse belastninger, og forsøkte så å finne ut hva disse belastningene har sammenheng med, eller ikke har sammenheng med. Og så viser det seg i annen bok at flere kjenne-tegn som *ikke* later til å virke inn på „normale“ gutter, plutselig *har* sammenheng med det å havne på Skå. Gustav Jonsson gir som oftest helt tilfredsstillende forklaringer på at så er tilfelle, cfr. foran om skilsmisse, men kanskje kunne han komme enda lenger ved å se på symptomene i relasjon til total belastning. Et annet punkt med åpenbart behov for ytterligere fordypping er kapitlet om familie og sosialt nettverk. Jonsson hekter avsnittet til Elizabeth Botts nå snart klassiske studie av familie og vennskapsforhold i London, men trenger ikke inn i problemet. Elizabeth Botts undersøkelse synes å vise at personer med brede og tette kontaktflater over til slektninger og venner til gjengjeld vil ha noe mer avgrensede og spesialiserte forhold til sine ektefeller. En underliggende forutsetning er at det finnes en slags konstant sum av sosiabilitet (cfr. Joel I. Nelson som i *American Sociological Rev.* 1966, årg. 31 s. 663—672 bygger videre på tanken). Gustav Jonssons data tyder på at mødrene er på underskudd *både* overfor slektninger, naboer og ektefeller. Men særlig tabellene om forholdet til slektninger kunne vært sett i forhold til tabellen om forholdet til naboer. Er det slik — i analogi til Bott — at de som mislykkes med slektninger i noen grad klarer seg bedre med naboene, eller hersker også her jernloven om at den som har lite skal miste alt?

Det er blitt en fin bok. Derfor er den blitt kritisk gransket. Og derfor leder den også fram til stadig nye spørsmål. Bernhard Shaws hypotese er effektivt avkreftet.

Nils Christie.

Johs. Andenæs: The General Part of the Criminal Law of Norway. — Sweet & Maxwell Ltd. — London 1965. 346 sider. 4 £ 4 s.

Som vol. 3 i serien „Publications of the Comparative Criminal Law Project“ er utkommet en oversat bearbejdelse af professor Andenæs' „Alminnelig Strafferett“ (Oslo 1956). — Hermed har udenlandske kriminalister fået en håndbog, hvor de kan søge sikre oplysninger om norsk (skandinavisk) strafferets positive forhold og navnlig bærende principper. Samtidig har nordisk kriminalistisk litteratur fået en værdig repræsentant på det internationale marked.

Den foreliggende udgivelse er på adskillige punkter ført á jour, således at bogen også har værdi for et nordisk publikum — ved siden af „Alminnelig Strafferett“, men i øvrigt må det fremhæves, at bogen indtil mindste detalje er gennemarbejdet med henblik netop på udgivelsen for en amerikansk (international) læserkreds, idet specielt norske detailspørgsmål er taget ud af fremstillingen, ligesom henvisninger til særlig speciel nordisk litteratur er udeladt.

For skandinaver er det værdifuldt at se nordisk strafferet behandlet på en måde som i den foreliggende bog.

Det turde være overflødigt at anbefale en bog af professor Andenæs til læsning.

Ole Ingstrup.

Odd Steffen Dalgard og Arne Welhaven: Unge lovovertrædere og deres senere udvikling. With a summary in English. Universitetsforlaget. Oslo 1965. 116 sider. 18 kr.

Forfatterne har foretaget en undersøgelse omfattende 96 norske mandlige lovovertrædere, som er født i 1912—1918, og som ved den første psykiatriske undersøgelse befandt sig i aldersgruppen 17—25 år. De undersøgte personer faldt stort set i 3 hovedgrupper, hvoraf den ene omfattede 36 præsumptivt normale lovovertrædere, hvorved forstås lovovertrædere, der af retsmyndighederne er behandlet som normale og derfor underkastet almindelig strafferetlig behandling. Den anden gruppe omfattede 46 lovovertrædere, karakteriserede ved, at de præsumptivt var patologiske eller sagt overensstemmende med NStrfl. § 39, stk. 1 (DStrfl. § 17, stk. 1), at de blev fundet at have mangelfuld udvikling af sjælseverne og/eller varig svækkelse heraf. Endelig var materialets resterende 14 lovovertrædere diagnosticeret som sindssyge.

Undersøgelsen blev stort set foretaget således, at der både i 1951 og i 1961 etableredes personlig kontakt med de dømte.

Forfatterne har særligt interesseret sig for spørgsmålet, om der eksisterer påviselige forskelle mellem de præsumptivt patologiske og de præsumptivt normale lovovertrædere, herunder navnlig, om der kan siges at foreligge en dårligere kriminalitetsprognose for de præsumptivt patologiske lovovertrædere end for de øvrige ikke-sindssyge lovovertrædere. Herudover har interessen været knyttet til problemet, om der kunne påvises generelle prognostiske faktorer i begge hovedgrupperne samt til de spørgsmål, der knytter sig til forbryderens hele sociale tilpasning, herunder om der kan påvises udslaggivende faktorer hos den gruppe af lovovertrædere, der udmærker sig ved stadigt recidiv.

Gennem bogens 9 kapitler gøres der på en undertiden noget sammentrængt måde opmærksom på, hvilke sammenhænge der kan påvises mellem den kriminelle personlighed og varierende faktorer i yderverdenen. Forfatterne holder både sig og læseren stadigt for øje, at der er tale om et meget lille materiale, som ikke er repræsentativt for hele den ungdomskriminelle gruppe af befolkningen, idet der er tale om temmelig svært belastede kriminelle, og det er en stor styrke ved fremstillingens mange tabeller og angivelser af procentsatser, at læseren overalt gøres opmærksom på, hvorvidt de fundne tal er udtryk for statistisk signifikante forhold.

Undertiden kan opdelingen i de forskellige psykiatriske relevante

kategorier forekomme noget usikker, men forfatterne er helt på det rene hermed, og der gøres opmærksom på de metodiske usikkerhedsmomenter (se f. eks. p. 22 ff). — Under omtalen af „psykopaterne“ gør forfatterne opmærksom på, at psykopatibegrebet, såvel i henseende til indhold som i henseende til berettigelse overhovedet, er omfattet med megen usikkerhed, og der gøres derfor klart rede for, i hvilken betydning begrebet anvendes i den foreliggende fremstilling samtidig med, at forfatterne antyder, at de ikke ved at vælge en bestemt definition har taget stilling til den herskende strid, men at definitionen blot er valgt, fordi den for det aktuelle formål er anset for at være mest hensigtsmæssig (definitionen er snæver, begrænset til de klareste afvigerpersonlighedsdannelser) —.

Undertiden kan man i den koncentrerede række af oplysninger finde bemærkninger, hvis pendant man savner. Således oplyses det p. 32, at de præsumptivt normale voldsforbrydere næsten altid foretager deres kriminelle handling under påvirkning af spiritus, men det oplyses ikke, om dette står i modsætning til forholdene med hensyn til de præsumptivt patologiske forbrydere af samme kategori.

Fremstillingen præges i stilistisk henseende af en prisværdig klar og hensigtsmæssig terminologi, men enkelte steder synes forfatterne at have været mindre omhyggelige med den sproglige form. Side 67 siges det således, efter at det er dokumenteret, at den største recidivfrekvens ligger hos de tidligere berigelseskriminelle, at „faren for recidiv altså (synes) at være afhængig af, om vedkommende tidligere har været dømt for berigelseskriminalitet“. — Man forstår naturligvis meningen, men sætningen ville have vundet i klarhed, hvis forfatterne ikke havde ladet det se ud, som om domfældelsen i sig kunne være årsag til recidivkriminaliteten.

Under omtalen af kriminalitetsprognosen i bogens kapitel V konkluderer forfatterne på en — også for dem selv — overraskende måde, idet det udtales, at „personlighedsdiagnosen med andre ord (synes) at give lidt af prognostisk interesse, hvis den ikke som hos psykopaterne er baseret på udpræget asociale træk i personligheden, som gennem længere tid har manifesteret sig gennem asocial adfærd“.

I bogens sidste — og kriminalpolitisk mest interessante — kapitel drager forfatterne under overskriften „diskusjon“ de konsekvenser, som de synes, deres undersøgelse tillader. I dette afsnit af fremstillingen siges det bl. a., „at kriminalitetsprognosen i den foretagne undersøgelse alt i alt synes at være knyttet til forholdsvis let registrerbare kriterier på social tilpasning, og de dårlige prognostiske tegn falder stort set sammen med, hvad man kunne forvente ud fra almindeligt kendskab til lovovertrædere og kriminalitet. Det synes tvivlsomt, om speciel psykiatrisk indsigt er særlig relevant i denne forbindelse“. — Senere præciseres det, at en udvikling henimod at stille som betingelse for anordning af behandlingsforanstaltninger, at der foreligger mental afvigelse hos den dømte, kan medføre en fristelse til at udstrække

sygdomsbegrebet for langt, og i for høj grad sætte lighedstegn mellem tilbagefaldskriminalitet og mental afvigelse.

Forfatterne formår at sætte mange tanker i sving ved hjælp af deres velskrevne og veldokumenterede fremstilling, der i fremtidens debat om mentalt afvigende kriminelle vil finde en central og velfortjent plads. Bogen er en værdig forlængelse af den højt estimerede skriftserie, hvori den er udkommet: skrifterne fra Institutt for Kriminologi og Strafferett ved Universitetet i Oslo.

Ole Ingstrup.

Herbert Heiss, Die Abortsituation in Europa und in aussereuropäischen Ländern. Verlag Ferdinand Enke, Stuttgart 1967, 256 sid., DM 40.—.

Förf. som är österrikisk professor i gynekologi vid Graz-universitet har tidigare sammanställt det omfattande verket „Die künstliche Schwangerschaftsunterbrechung und der kriminelle Abort“ på nästan 800 sidor. Han går ut från den katolska läran att ett foster omedelbart efter befruktningen skall aktas och skyddas efter samma rättsgrundsatsar som den redan födda människan. Därför avvisar han alla indikationer för avbrytande av havandeskap med eventuellt undantag för den rent medicinska. Boken om abortsituationen i Europa och i de utomeuropeiska länderna skall vara ett rättskomparativt supplement till huvudverket.

Heiss återger i denna bok de olika ländernas lagföreskrifter i tysk översättning, tillfogar juridiska eller medicinska kommentarer, citerar statistiska uppgifter samt redogör för den främmande litteraturen. Han vill därvid visa att indikationernas utvidgning överallt har ökat i stället för att minskat de illegala aborterna.

För anmämlaren framstår det som en beklaglig uppgift att fastslå att författaren byggt sitt arbete på felaktiga eller föråldrade källor. Ofta är de citerade lagarna sedan länge ur kraft, litteratur och statistik är nästan alltid förlegad eller mycket ofullständig och slutsatserna således ovederhäftiga.

Beträffande Sovjetunionen återges föreskrifterna i 1926 års strafflag med senare förändringar. Det har undgått författaren att Sovjetunionen 1960 fick en ny strafflag med nya föreskrifter om fosterfördrivning. Beträffande Polen har förf. ej uppmärksammat att 1956 års abortlagstiftning redan 1959 ersattes med en alldeles förändrad lagstiftning (kungörelse av den 19. dec. 1959). Beträffande Ungern citeras 1958 års straffstadganden, förf. vet tydligen inte att Ungern 1961 fick en ny strafflag. Beträffande Sverige återges strafflagens gamla föreskrifter, om 1962 års brottsbalk nämns ingenting. Om Norge läser man i boken (som utkom 1967) at f.n. ett förslag till abortlag dryftas. Den norska abortlagen meddelades som bekant 1960. Listan med felaktiga lagtexter kan förlängas avsevärt (Rumänien, DDR, USA m. fl.). Det för rätts-

komparativa arbejden på dette område ombærlige västtyska samlingsverket „Abtreibung und Schwangerschaftsunterbrechung in den osteuropäischen Ländern“ (1962) är okänt för författaren.

Vill man uppräknade de förskräckliga felen om de svenska förhållandena, så skulle man fylla flera sidor. Man läser bl. a. i boken, att i dagens Sverige främst befolkningens dåliga finansiella levnadsvillkor och den försämrade ekonomiska situationen, risk för förlust av arbete, flyktingar, arbetslöshet och armod vållar de illegala aborterna (s. 150 och 160). Medicinalstyrelsens socialpsykiatriska nämnd anses vara en „Gutachterkommission“ (s. 158), dagsböternas natur misstolkas (s. 148), på s. 152 heter det att i Sverige suicidrisk aldrig anses som indikation och på s. 154 att allvarlig suicidrisk i Sverige beaktas som indikation.

Sista stycket om Sverige börjar med orden: „Die Diskussion in Schweden geht derzeit (alltså 1967) um eine Gesetzesänderung zur Einengung der Indikationen auf rein medizinische Fälle . . .“. Om man vet hur de svenska diskussionerna faktiskt är, kan man endast säga: „Difficile est satiram non scribere“.

Man kan bara varna för att okritiskt använda boken.

Gerhard Simson.

Terence Willett: Criminal on the Road. A Study of Serious Motoring Offences and Those Who Commit Them. Tavistock Publications. London 1964, 343 s. Pris 42 sh.

Da Willetts arbejde udkom i 1964 som nr. 12 i den velkendte serie *International Library of Criminology Delinquency and Deviant Social Behaviour* var der stor forhåndsinteresse om bogen, hvis hovedresultater havde været offentliggjort i et par instruktive artikler i *The Observer* ved *John Davy* og gengivet i forskellige danske dagblade i kronikker af advokat *Erik Koch*. Selv om nogle af hovedresultaterne, der iøvrigt stemmer godt med resultater fra lignende undersøgelser i andre lande (USA og Danmark), således måtte være kendt på forhånd, er det dog nok værd at stifte bekendtskab med selve bogen. Den falder i fire hovedafsnit: I. Den legale og sociale baggrund for motorlovsovertrædelserne i England. II. En dokumentarisk undersøgelse af 653 motorlovsovertrædere og deres forseelser. III. En interviewundersøgelse af 43 motorlovsovertrædere med henblik på en kortlægning af deres baggrundsdata og holdninger, personlighed etc. IV. Det sidste afsnit indeholder konklusioner samt nogle praktiske og teoretiske betragtninger af kriminalpolitisk og kriminologisk art.

Bogens første, orienterende kapitel (s. 3—41) rummer den obligatoriske diskussion af, hvad kriminalitet er, og Willett vælger en sociologisk definition snarere end en legalistisk, når han siger, at en adfærd er kriminell, hvis den er således beskaffen, at gerningsmanden ville blive mødt med alvorlige bebrejdelser og/eller andre sanktioner

af et flertal af befolkningen, for det han havde gjort, uanset om han var blevet taget af politiet og ført for retten eller ej. Hovedparten af dette kapitel udgøres iøvrigt af en veldisponeret og meget nyttig litteraturoversigt med kommentarer til en række tidligere undersøgelser af relevans for emnet.

I kapitel 2 (s. 42—63) ridser forfatteren planen for sin undersøgelse op og fremsætter ialt 12—14 hypoteser, som han fortrinsvis har hentet blandt de stereotyper, som synes at præge den almindelige opfattelse af færdselssynderne i befolkningen. Det drejer sig med andre ord om hypoteser, der går ud på, at de alvorlige motorlovsovertrædere er ellers respektable og lovlydige borgere, der blot har været uheldige, og som hverken af samfundet eller sig selv opfattes som kriminelle. De vil være forholdsvis jævnt fordelt over de forskellige sociale lag med en tendens til overvægt i de ikke-manuelle erhvervsgrupper og i reglen være førere af privatvogne snarere end erhvervschauffører og motorcyklister. De alvorlige færdselsovertrædere vil ikke være koncentreret i nogen bestemt aldersgruppe, vil normalt ikke recidivere, de vil foretrække jurybehandling af retssagen, og de vil blive mildere behandlet i retten end andre lovovertrædere. Bliver de dømt, føler de ikke dette som noget særligt stigmatiserende.

En af undersøgelsens store vanskeligheder lå i afgrænsningen af, hvad der kunne betragtes som „alvorlig motorlovsovertrædelse“. Forfatteren valgte seks forseelser: 1. forvoldelse af død ved farlig kørsel, 2. hensynsløs eller farlig kørsel, 3. kørsel under påvirkning af spiritus eller anden rusgift, 4. kørsel uden lovligt førerbevis, 5. undladelse af at forsikre mod personskaade og 6. undladelse af at stoppe efter eller indrapportere uheld.

Willetts kriterier for valg af netop disse forseelser var, at de ofte manifesterede sig som urigtige handlinger overfor medtrafikanter, som derved udsattes for fare, de gav udtryk for en vis hensynsløshed hos motorføreren, og endelig havde loven selv fastsat strenge straffe i disse tilfælde.

På siderne 51—63 beskriver Willett sin fremgangsmåde nærmere og redegør for valg af tidsrum (1954—1959), sted (otte politiafsnit inden for et større distrikt i England) og befolkning (de foran definerede alvorlige motorlovsovertrædere).

I kapitlerne 3—5 redegør Willett historisk og aktuelt for motoristerne (motorfolket) og deres forhold til loven og myndighederne, deres udbredelse og fordeling ifølge den officielle statistik m. h. t. de forskellige former for lovovertrædelse m. v. Disse oplysninger for perioden 1954—1959 er klart anskueliggjort i ca. 20 tabeller og 8 diagrammer på siderne 145—167.

I bogens 2. del (kapitlerne 6—9) fra side 171—267 karakteriseres det valgte politidistrikt samt de 653 motorlovsovertrædere og deres overtrædelser på dokumentarisk grundlag. På samme måde skildres den behandling, der bliver lovovertræderne til del fra myndighedernes

side. Dette afsnits undersøgelser bruges til at efterprøve de tidligere nævnte hypoteser, med det resultat, at en del af de populære stereotyper, som er formuleret i hypoteserne må forkastes eller revideres, medens enkelte andre holder stand overfor efterprøvningen. Der er ikke her plads til at diskutere dem alle, men en af de vigtigste kan nævnes: Færdselsovertræderne viser sig hyppigere at være egentlige kriminelle end befolkningen som helhed. Dette svarer både til amerikanske og danske fund, men andre engelske forskere har sat spørgsmålstegn ved Willetts resultater på dette og enkelte andre punkter. Det gælder således navnlig forfatterne *Steer* og *Carr-Hill* i en artikel i *Criminal Law Review* fra 1967, som lektor *Ole Ingstrup* har henledt anmelderens opmærksomhed på.

Uagtet der således ved reinterpretering af Willetts data kan rejses forskellige tvivlsspørgsmål og peges på diskutabile punkter bl. a. i hans klassifikation af lovovertræderne i materialet, må det dog fastslås, at der kun foreligger få undersøgelser, der så grundigt, kyndigt og omfattende har beskæftiget sig med trafikkenes lovbrudere, som det foreliggende arbejde. Materialet prætenderer ikke at være repræsentativt for motortrafikanterne i England, og resultaterne kan næppe uden videre overføres direkte til andre landes forhold, selv om overensstemmelser fra land til land er konstateret på nogle punkter.

Bogens næstkorteste (ca. 25 sider) og svageste afsnit beskriver resultaterne af interviewundersøgelsen over de tidligere nævnte 43 motorlovsovertrædere og deres holdninger til sig selv, deres forseelse, politiet m. v. Heri er intet nyt at hente, men undersøgelsen yder dog spinkel støtte for et par af Willetts hypoteser vedrørende færdselssyndernes personlighedsmæssige normalitet og manglende tilbøjelighed til at betragte sig selv som kriminelle.

Selv om *Criminal on the Road* hverken teoretisk eller metodologisk er banebrydende og langtfra kan være det sidste ord i diskussionen om trafiksynderne som socialt problem, så indeholder den dog et solidt stykke empirisk arbejde og er både oplysende, interessant og velskrevet. Bogen er relevant såvel for kriminologer som for trafikforskere. Der er ingen af dem, der kommer uden om Willetts grundlæggende arbejde inden for deres delvis sammenfaldende forskningsområder.

Preben Wolf.

Rudolf Wyss: Unzucht mit Kindern. Monographien aus dem Gesamtgebiete der Neurologie und Psychiatrie. Heft 121. Springer-Verlag. Berlin 1967. 72 s.

I dette skrift har den schweiziske psykiater *Rudolf Wyss* gjort rede for en række undersøgelser, som han har foretaget med hensyn til personer, der har været indlagt til observation sigtet for sædelighedsforbrydelser mod børn. Nærmere betegnet drejer det sig om personer, der omfattes af den schweiziske straffelov § 191 (seksuelt samkvem

med børn under 16 år). Undersøgelsesmateriale omfatter 160 personer. Der er ikke inddraget nogen kontrolgruppe under undersøgelsen. Og denne egner sig heller ikke iøvrigt til at kaste lys over abnormseksualitetens udbredelse og art, idet den alene omfatter personer, hvis adfærd har indiceret foretagelse af mentalobservation, ikke alle dem, hvor retten ikke har fundet anledning til at drage vedkommendes tilregnelighed i tvivl. Skriftets indgående statistiske analyse af en lang række faktorer („Merkmale“), der kan sættes i forbindelse med de begåede forbrydelser, savner større interesse.

Et problem, som forf. tager op i forskellig sammenhæng, er, hvorvidt gerningsmanden (også betegnet som den „pædofile“ forbryder) helt igennem udgør en særpræget, abnorm personlighed, eller om der findes forskellige typisk pædofile gerningsmandsgrupper. Forf. slutter sig til sidstnævnte opfattelse, se side 67, hvorefter der ikke gives „normale“ pædofile personer.

I sammenhæng med spørgsmålet om den pædofile personlighed drøfter forf., hvorvidt der kan tales om en „pædofili i betydningen af en ægte seksuel perversion“ (side 67). Emnet tages først op henimod slutningen af afhandlingen (side 69). Forf. vil her kun anerkende en perversion som ægte, hvis der er tale om homoseksuel adfærd, uden at der tillige forekommer heteroseksuelle tilbøjeligheder eller fantasier hos den pågældende. Nogen synderlig værdi kan der formentlig ikke tillægges forf.'s her berørte teori.

Stephan Hurwitz.

NYUDKOMMEN LITTERATUR

- Gagnon, John H. and William Simon:* Sexual Deviance. Harper & Row Publ. New York, London 1967. 310 s.
- Halleck, Seymour L.:* Psychiatry and the Dilemmas of Crime. Harper & Row, Publ. New York 1967. 382 s.
- Harbordt, Steffen:* Die Subkultur des Gefängnisses. Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart. 107 s.
- Hurwitz, Stephan:* Den danske Kriminalret. Alm. Del. 4. reviderede udg. v. Knud Waaben. Hefte I—II. Gad, Kbhvn. 1967.
- O'Donnello, John A. and John C. Ball:* Narcotic Addiction. Harper & Row Publ. New York, London 1966. 248 s.
- Pittmann, David J.:* Alcoholism. Harper & Row Publ. New York, London 1967. 276 s.
- Sellin, Thorsten:* Capital Punishment. Harper & Row Publ. New York, London 1967. 290 s.
- The Effectiveness of Punishment and other Measures of Treatment.* Council of Europe. Strassbourg 1967. 257 s.
- Törnqvist, K.-E.:* Svåra återfallsbrottslingar. Norstedts. Stockholm 1966. 186 s.
- Vaz, Edmund W.:* Middle-Class Juvenile Delinquency. Harper & Row Publ. New York, London 1967. 284 s.
- Wolf, Preben og Erik Høgh:* Kriminalitet i Velfærdssamfundet. Jørgen Paludans Forlag, Kbhvn. 1966. 158 s.
- Wolfgang, Marvin E. and Franco Ferracuti:* The Subculture of Violence. Tavistock Publications. London, New York 1967. 387 s.